

ΤΟ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΜΕΧΡΙ ΤΟ 1831

Ο Ιωάννης Καποδίστριας κυβερνήτης της Ελλάδας (1828-1831)

Αναμφίβολα, ο Ιωάννης Καποδίστριας ανήκει στις πιο εμβληματικές μορφές του ελληνικού κράτους από ιδρύσεώς του. Εκσυγχρονιστής και οραματιστής άφησε ανεξίτηλη παρακαταθήκη στις επόμενες γενιές. Άλλωστε, δεν είναι τυχαίο ότι προς τιμήν του έχουν στηθεί σε πολλές πόλεις ανδριάντες και προτομές ενώ πλατείες και δρόμοι φέρουν το όνομά του. Στην Ελβετία θεωρείται εθνικός ήρωας λόγω της συνεισφοράς του στο ελβετικό πολιτειακό σύστημα. Ο Ιωάννης Καποδίστριας γεννήθηκε στις 10 Φεβρουαρίου του 1776 στη βενετοκρατούμενη Κέρκυρα και ήταν το έκτο παιδί του Κόμη Αντωνίου-Μαρία Καποδίστρια και της Διαμαντίνας Γονέμη με καταγωγή από την Κύπρο.¹

Στις 14 Απριλίου 1827, σε μια περίοδο που η επανάσταση βρισκόταν μεταξύ φθοράς και αφθαρσίας, η Γ΄ Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας παίρνει μία ιστορική απόφαση. Κατόπιν πρωτοβουλίας των αρχιστράτηγων Γεώργιου Καραϊσκάκη και Θεόδωρου Κολοκοτρώνη και έχοντας εντομεταξύ υπερνικήσει τις εσωτερικές και εξωτερικές αντιδράσεις, εκλέγει Κυβερνήτη της Ελλάδας τον Ιωάννη Καποδίστρια για επτάχρονη θητεία, προκειμένου να οργανώσει το νεοσύστατο ελληνικό κράτος. Η εκλογή του Καποδίστρια φάνταζε ιδανική δεδομένης της δεινής θέσης στην οποία είχε οδηγηθεί η χώρα. Η ελληνική πραγματικότητα απαιτούσε έναν ισχυρό ηγέτη, ώστε να πατάξει την εσωτερική διχόνοια και να ασκήσει τολμηρή εξωτερική πολιτική.

Έπειτα από επίπονες διαβουλεύσεις στις ευρωπαϊκές πρωτεύουσες για την εξασφάλιση της απαραίτητης υποστήριξης προς το ελληνικό κράτος, ο Καποδίστριας έφτασε στο Ναύπλιο -την πρώτη πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους- στις 7 Ιανουαρίου 1828. Ο λαός τον αποθεώνει και τον υποδέχεται ως τον ηγέτη που θα τον οδηγήσει στην ελευθερία και την ευημερία.

Ποια ήταν όμως η κατάσταση που είχε να αντιμετωπίσει ερχόμενος στην Ελλάδα; *«Η κατάσταση της χώρας που ερχόταν να διευθύνει ο Καποδίστριας ήταν απελπιστική. Ο Ιμπραήμ έλεγχε ένα μεγάλο μέρος της Πελοποννήσου και σ' όλη σχεδόν τη Στερεά οι Τούρκοι είχαν, μετά την πτώση της Ακρόπολης, επιβάλει την κυριαρχία τους. Στις ελεύθερες περιοχές της Πελοποννήσου και στα νησιά, όπου συνωθούνταν οι πρόσφυγες και τα ρουμελιώτικα στρατεύματα, ο τρόπος διαβίωσης των περισσότερων κατοίκων ήταν άθλιος: σε πολλούς έλειπε κι αυτό το ψωμί η ή καλύβα για να κοιμηθούν, ενώ, οι αρρώστιες τούς θέριζαν. Την εικόνα συμπλήρωνε η ανασφάλεια από την αδυναμία της*

¹ Ντάνου Ελευθερία, *Μητέρες μεγάλων Ανδρών* (Αθήνα: Εκδ. Μπάστας-Πλέσσας, 1998), σελ.33.

προσωρινής Κυβέρνησης να επιβάλει την τάξη, έτσι καθημερινές ήταν οι αυθαιρεσίες των στρατιωτών, δεν έλειπαν οι ληστείες και οι φόνοι, η κιβδηλοποιία και το λαθρεμπόριο, ενώ στη θάλασσα κυριαρχούσαν οι πειρατές. Η κυβερνητική μηχανή είχε παραλύσει: η Αντικυβερνητική Επιτροπή είχε χάσει τελείως το κύρος της και οι διαταγές της δεν εκτελούνταν, στις διάφορες Γραμματείες επικρατούσε σύγχυση. Το δημόσιο ταμείο ήταν άδειο, δεν υπήρχαν σχολεία ούτε δικαστήρια».²

Επομένως, ο Κυβερνήτης είχε να αντιμετωπίσει άπειρα προβλήματα και γι' αυτό αμέσως καταπιάστηκε με το σύνολό τους. Εξετάζοντας ενδελεχώς την κατάσταση, όρισε τους άξονες της πολιτικής του. Όφειλε να οργανώσει κράτος με εσωτερική διοίκηση και στρατό, να λάβει μέτρα για κάποια ανάπτυξη της οικονομίας, να οργανώσει την παιδεία και να επιβάλει την τάξη και το σεβασμό στους νόμους. Επειδή οι τομές που προβλέπονταν για να συσταθεί και να λειτουργήσει το νέο κράτος απαιτούσαν την πλήρη ελευθερία αποφάσεων από τον Κυβερνήτη, ζήτησε και έλαβε την αναστολή του Συντάγματος. Το μοναδικό πολιτικό όργανο που επέβλεπε την κυβερνητική του πολιτική ήταν το *Πανελλήνιον*, ένα 27μελές σώμα που λειτουργούσε συμβουλευτικά.

Πρώτο του καθήκον ήταν η δημιουργία ευνομούμενης πολιτείας. Ανέλαβε προσωπικά τη στελέχωση και οργάνωση των δικαστηρίων για την τήρηση του Νόμου.

Σχετικά με την οικονομία, ζήτησε τη βοήθεια του Εϋνάρδου, ο οποίος ήταν Ελβετός τραπεζίτης και παλαιός φίλος του Καποδίστρια. Στην Ελλάδα από το 1821 έως το 1828 κυκλοφορούσαν συγχρόνως τουρκικά και κάθε είδους ξένα νομίσματα καθιστώντας κάθε συναλλαγή εξαιρετικά δύσκολη. Αφού πρώτα ίδρυσε το *Εθνικό Νομισματοκοπείο*, ο Κυβερνήτης απέσυρε από την κυκλοφορία τα ξένα νομίσματα και καθιέρωσε το *Φοίνικα* ως εθνικό νόμισμα. Προς εξυγίανση των οικονομικών, ίδρυσε την πρώτη τράπεζα της χώρας, την *Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα*.

Όμως, το προσωπικό στοίχημα του Καποδίστρια φαίνεται ότι ήταν η παιδεία των Ελλήνων. Η πολύχρονη επανάσταση και ο εμφύλιος είχαν αφήσει πίσω τους πολλές πληγές. Ο αριθμός των ορφανών παιδιών ήταν μεγάλος και για την περίθαλψή τους ο Κυβερνήτης ίδρυσε το *Ορφανοτροφείο* στην Αίγινα. Προκειμένου να αντιμετωπίσει τα πολύ υψηλά ποσοστά αναλφαβητισμού κι επειδή οι ελλείψεις σε διδακτικό προσωπικό ήταν μεγάλες, ίδρυσε τα *αλληλοδιδασκτικά* σχολεία, στα οποία οι μεγαλύτεροι μαθητές μάθαιναν γραφή, ανάγνωση και αριθμητική στους μικρότερους. Επίσης, αναγνωρίζοντας πως η γεωργία ήταν η βασική πηγή της οικονομίας στον ηπειρωτικό χώρο, μερίμνησε για την ίδρυση *Γεωργικής Σχολής* στην Τίρυνθα, ώστε οι νέοι αγρότες να καλλιεργούν τη γη συστηματικά και αποδοτικότερα. Επιπλέον εισήγαγε νέες καλλιέργειες, όπως η πατάτα.

Η ίδρυση Πανεπιστημίου δεν ήταν ακόμα εφικτή και πολλοί κατηγορήσαν τον Καποδίστρια γι' αυτό. Όμως, οι ελλείψεις ήταν πολλές τόσο σε υποδομές όσο και στο διδακτικό προσωπικό που θα στελέχωνε έναν τέτοιο θεσμό. Προχώρησε στην ίδρυση *Ναυτικής* και *Εκκλησιαστικής Σχολής* και *Σχολής Ευελπίδων*. Αναδιοργάνωσε τον στρατό, ανοικοδόμησε τις κατεστραμμένες από τον πόλεμο πόλεις, κατασκεύασε ναυπηγεία στον Πόρο και το Ναύπλιο και χορήγησε δάνεια στους νησιώτες για την αγορά πλοίων. Αυτά είναι μερικά μόνο από τα έργα του. Επίσης, με στόχο την ορθότερη διοίκηση του κράτους ίδρυσε Ταχυδρομική Υπηρεσία και Στατιστική Υπηρεσία, ώστε να απογραφεί ο πληθυσμός.

---

² Λούκος Χρήστος, *Η αντιπολίτευση κατά του Κυβερνήτη Ιω. Καποδίστρια, 1828-1831* (Αθήνα: Θεμέλιο, 1988), σελ.31.

Ο Ιωάννης Καποδίστριας, αναλαμβάνοντας το τιτάνιο έργο της σύστασης κράτους εκ του μηδενός, αφοσιώθηκε πλήρως στο σκοπό του κυβερνώντας απολυταρχικά. Η πολιτική γραμμή και η κρατική οργάνωση που θέσπισε, ακολουθούσαν τα πρότυπα της Ευρώπης. Οι τομές που επέβαλε μέσα στο σύντομο χρονικό διάστημα των τριών ετών, που κυβέρνησε συνολικά, βρήκαν αρκετούς υποστηρικτές, αλλά και πολλούς εχθρούς. *«Εκείνο, όμως, που δημιούργησε τα σοβαρότερα προβλήματα στο νεαρό ελληνικό κράτος ήταν η σύγκρουση του Κυβερνήτη με τη διοικητική αριστοκρατία, την οποία απέκλεισε, σχεδόν εντελώς, από την εξουσία. Έτσι γαιοκτήμονες – πρόκριτοι της Πελοποννήσου, έμποροι και εφοπλιστές, Φαναριώτες και σημαντικά πρόσωπα [...] σχημάτισαν μια ισχυρότατη και αδιάλλακτη αντιπολίτευση με στόχο τον απολυταρχισμό του Κυβερνήτη. [...] Η σύγκρουση ανάμεσα στον Κυβερνήτη και στη διοικητική αριστοκρατία ήταν μια πολιτική σύγκρουση για την εξουσία».*³

Τον κατηγορήσαν ότι παραβλέπει τις παραδόσεις και τους θεσμούς που ίσχυαν από την τουρκοκρατία και ότι εισήγαγε θεσμούς και συνήθειες από τη Δύση. Στην πραγματικότητα, ανέκαθεν θεωρούσαν τη θέση τους στην εξουσία δεδομένη και μετά την Επανάσταση η όρεξη τους είχε ανοίξει. Με τον Καποδίστρια όμως επικεφαλής, το κράτος άρχισε να λειτουργεί αξιοκρατικά και αυτό τους χαλούσε τα σχέδια.

Πράγματι, ο Ιωάννης Καποδίστριας άσκησε την εξουσία με τρόπο συγκεντρωτικό για το σύντομο χρονικά διάστημα που κυβέρνησε. Όμως, το μοντέλο εξουσίας συχνά ορίζεται από τις ίδιες τις συνθήκες. Βρήκε μια χώρα διαλυμένη από τον πόλεμο, εξωτερικό αλλά και εμφύλιο. Αναρχία, χάος και φτώχεια ήταν τα κύρια χαρακτηριστικά ενός μικρού επαναστατημένου πληθυσμού που ζητούσε εθνική ύπαρξη και κρατική υπόσταση. Αυτό τον κάλεσαν να κάνει. Όμως, η αποστολή, που κλήθηκε να φέρει εις πέρας, με γνώμονα το κοινό συμφέρον και την εθνική σωτηρία, ανακλήθηκε με τον πιο βίαιο τρόπο για την ικανοποίηση προσωπικών συμφερόντων και φιλοδοξιών.

Η αντίδραση στο πρόσωπο του Καποδίστρια, παίρνει μορφή στα πρόσωπα της οικογένειας Μαυρομιχάλη. Το πρωί της 27ης Σεπτεμβρίου 1831, ο Κυβερνήτης δολοφονείται έξω από το ναό του Αγίου Σπυρίδωνα στο Ναύπλιο, από τον γιο και τον αδερφό του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Η σορός του Κυβερνήτη θα μεταφερθεί τον Απρίλιο του 1832 στην Κέρκυρα, από τον αδελφό του Αυγουστίνο, για να ταφεί στην Ιερά Μονή Πλατυτέρας δίπλα από τον τάφο του πατέρα του, Αντωνίου-Μαρία Καποδίστρια.

Το έργο του πρώτου Κυβερνήτη της Ελλάδος είναι αναμφισβήτητα μεγάλο και σημαντικό. Όμως, δεν είναι αυτό αποκλειστικά που καθόρισε την ιστορική φυσιογνωμία του. Ο Ιωάννης Καποδίστριας διέθετε μια σπάνια αρετή που διακρίνει μόνο τους αληθινούς ηγέτες. Αυτή είναι η στάθμιση ανάμεσα στο πολιτικό κόστος και στην πολιτική ευθύνη. Ο πολιτικός, που υπολογίζει πρωτίστως το πολιτικό κόστος, κλίνει προς τη δημαγωγία, δηλαδή στο λόγο που αποσκοπεί να παρασύρει το λαό, και γι' αυτό πρώτο του μέλημα είναι να γίνεται αρεστός στον κόσμο. Ο πολιτικός όμως, που διακατέχεται από τη σπάνια αρετή της πολιτικής ευθύνης, θα προνοήσει για το συμφέρον του λαού μακροπρόθεσμα αδιαφορώντας για την προσωπική του προβολή. Πολλοί θα τον κρίνουν τη στιγμή της απόφασης και πολλούς, βέβαια, θα δυσαρεστήσει. Όμως, όταν θα σταθεί μπροστά στην κρίση της Ιστορίας τότε το ανάστημά του θα είναι ηγετικό.

Ανδρέας Κ Ανδρέου
Εκπαιδευτικός

---

³ Βασίλης Κρεμμυδάς, *Νεότερη Ιστορία: Ελληνική και Ευρωπαϊκή* (Αθήνα: Γνώση, 1990), σελ.194.